

DE SCHOOL ALS KNOOPPUNT VOOR GECOÖRDINEERDE ZORG

WAT ALS DE SCHOOL DE OPVOEDING MOET OVERNEMEN?

Door: Gérard Zeegers i.s.m. Geert Bors

Van de drie intakegesprekken uit het vorige artikel kende er één een dramatisch vervolg. De dochter van de GTST-moeder kwam vanaf het begin soms vervuild en met honger op school. Haar moeder bleek het ouderschap niet aan te kunnen. Voor het meisje is de Bonckert een veilige haven. Voor alle instanties die het gezin begeleiden, is de school het zenuwcentrum. Met grote zorg ziet dit team van hulpverleners de zomervakantie tegemoet: dit meisje kán niet zes weken uit beeld zijn. Schooldirecteur Gérard Zeegers overdenkt een bewogen jaar.

Mijn directiekamer. Uitzicht naar het westen. Over ons grasveld, de hoge bomen en daarachter het spoor. Het is half drie. Het lentelicht schittert zilver in de bomen en stroomt mijn kamer in. En ik zucht. Want ik leg net een telefoontje van Jeugdzorg neer. Het zoveelste. Ik denk terug aan september vorig jaar, toen ik een moeder in deze kamer trof, die ik een suggestie aan de hand deed om op tijd *Goede Tijden Slechte Tijden* te kunnen kijken, zonder dat haar dochter nog langer bij haar op de bank in slaap zou hoeven vallen. Een tijdje fungeerde dat gesprek in mijn repertoire als één van die bijzondere verhalen van hoe verstrekkend een intakegesprek kan gaan. Maar ik wist toen al dat ik er nog niet was. Ik had niet geoordeeld, maar een terloopse opmerking van de moeder over “mijn coach van Jeugdzorg” sterkte me in mijn idee dat zij hulp bij de opvoeding accepteerde. Mijn idee om eerder te beginnen met het bedritueel leek aan te slaan bij de jonge vrouw, wellicht omdat het mij lukte haar aan te spreken als GTST-fan.

Zonder onderbroek naar school

Dat ik haar, in haar identiteit als moeder van een dochter van bijna vier, destijds absoluut niet bereikt had, bleek snel genoeg. Al direct na haar start op school begin 2013, kwam het meisje naar school in vieze kleren. Haar ondergoed stonk en het gebeurde ook dat zij zonder onderbroek naar school kwam. “Goh, vergeten”, sprak de moeder dan. Als ze naar school kwam, had ze ook vaak honger. Honger naar fruit, maar meer nog honger naar aandacht, naar ‘op schoot kunnen bij de leerkracht’. De leerkrachten gaven haar wat zij nodig had. Elke dag. En zij maakten zich ook zorgen. Zorgen over de thuissituatie, zorgen over de toekomst van dit kind. Zij richtten zich steeds op dat wat nodig was; aandacht, opvang en onderwijs. Het werd een affaire, waarbij niet alleen wij als school, maar ook Jeugdzorg, Thuiszorg en de wijkagent intensief betrokken raakten. Een betrokken medewerker van de thuiszorg kwam iedere dag om 7.00u in huis om het gezin wakker te maken, te zorgen voor ontbijt en de dag te starten. Alleen zo lukte het het meisje met een volle maag en op tijd op school te krijgen. Eerder zorgde een buurman er voor dat de kleuter naar school kwam. Een andere buurtgenoot koopt nog steeds stilzwijgend wel eens nieuwe kleren voor het meisje. Ook de leerkracht van het meisje voelde zich meteen geraakt en al snel tot over haar oren meegesleept in het gebeuren.

“Mijn telefoon is weg”

Ik ben blijven proberen de moeder bij haar kind en de school te betrekken. Dat leidde tot een opmerkelijk nieuw voorval. Op een ochtend zag ik moeder al rond 11:40u in de hal van de school. “Fijn dat je er bent”, zei ik. Ik liep op haar toe en sprak haar aan: “De school is vandaag pas om 12:30u uit, dat weet je hè?” Jawel, antwoordde ze: “maar mijn dochter heeft me gevraagd om eens in de klas te komen kijken.” Geweldig, dacht ik. “Fijn” zei ik. “Kom maar mee”. Ik leidde haar naar de klas, zag nog van afstand hoe moeder en kind elkaar even knuffelden. Terwijl ik het lokaal weer uitstapte, hoopte ik het goed gezien te hebben: er leek iets te gaan veranderen.

Een uur later stond de kleuterjuf in mijn kantoor: “Mijn telefoon is weg. Ik mag het niet hardop zeggen, maar de moeder van S is geweest.” Dat weet ik, antwoordde ik: “Ze kwam een uurtje meelopen met haar dochter.” Nee, zei de leerkracht, “Toen jij weer verderging, was zij bijna meteen ook weer weg.”

Ik ben op mijn fiets gesprongen en naar het huis van de moeder gefietst. Ik wist dat dit protocollair, moreel en juridisch problematisch zou kunnen zijn, maar ik ging toch. Ik belde aan en toen ze open deed, zei ik alleen maar: “Ik kom de telefoon van je dochters juf halen.” Met een vlak gezicht ontkende ze die telefoon te hebben: “Ik vind het naar, maar ik heb hem niet.” “Geef hem nou gewoon terug, dan doe ik geen aangifte.” Ze bleef bij haar ontkenning, terwijl ik wist dat ze het toestel had meegenomen. Ik heb daarop meteen de wijkagent gebeld, die met moeder en school een goede band heeft. Ik heb hem voorgelegd wat ik gedaan had. Ik vertelde hem dat ik in actie was gekomen, omdat dit in mijn ogen de minst slechte oplossing was. Ik had gehoord dat een week eerder de medewerkster van Thuiszorg haar mobieltje miste. En ik was op de hoogte van haar neiging tot kleptomane. Er waren sterke aanwijzingen van drugsgebruik. “Ik wil deze ouder zo graag bij de school betrekken”, zei ik, “Maar het feit is ook dat er nu onrust onder de leerkrachten ontstaat, als zij binnenkomt.”

Een horde optimisten bij elkaar

Intussen was onze school het knooppunt geworden voor de gecoördineerde zorg voor dit gezin – een moeder, haar twee kinderen van vier en twee jaar, en een stiefvader die af en aan aanwezig was. Op school spraken de wijkagent, de mensen van Jeugdzorg en Thuiszorg met de ouders. Niet als instanties, maar als individuele zorgverleners. Er was en is veel compassie, veel bekommernis. Zonder oordelen, maar met toenemende zorg, zagen we hoe de moeder steun en adviezen ogenschijnlijk accepteerde, maar dat niets leidde tot een verandering in haar gedrag of de situatie van haar kind.

Tegen de moeder zei ik: “Wij zijn hier in dienst van jouw dochter.”

Voorbij de officiële werktijden en regelgeving werd er een netwerk opgetuigd, waarbinnen we elkaar 24/7 zouden kunnen bereiken. Een horde optimisten bij elkaar. De dames van de Thuiszorg kwamen op een

ochtend met een verhaal over iets moois dat ze meegemaakt hadden in het huis. Bij binnenkomst was iedereen wakker en was de tafel gedekt. “Is het structureel?”, vroeg iemand anders. “Nee”, antwoordden de Thuiszorgdames, “Maar dat is toch fantastisch? Zoiets hebben we nog niet eerder meegemaakt bij hun thuis.”

Empathie en mededogen bleven onverminderd groot, maar als iemand me zou vragen of ik de situatie nog gezond vond voor het kind, had ik geen twijfels meer: de basisveiligheid was en kwam er niet. Een ouder moet er onvoorwaardelijk kunnen zijn voor een kind. Dat was hier, met alle ondersteuning, niet het geval. Een kind moet zich veilig en vertrouwd kunnen voelen om de armen uit te spreiden en te ontvangen wat het nodig heeft. Maar dit meisje kreeg niet wat ze nodig had. Zelfs het meest basale – voeding, kleding, een bad – was er vaak niet. Tegen de moeder zei ik: “Wij zijn hier in dienst van jouw dochter”. Ik maakte het belang van haar dochter expliciet groter dan het hare.

Na de meivakantie klom het meisje bij haar leerkracht op schoot. En viel in slaap.

Een survivor met sprankelende ogen

Het kind dat ik op school zag komen, was een survivor. Het kan als een dolle over het schoolplein fietsen. Vitaal en levenslustig. Een meisje met sprankelende ogen. Ze voelt dat school een veilige plek voor haar is en ze koestert zich in de aandacht van de leerkracht.

Na twee weken meivakantie kwam het meisje de klas binnen en verzuchtte de moeder dat de vakantie “eindelijk voorbij” was. Het meisje klom bij haar juf op schoot. En viel er in slaap. Dat deed ze een paar dagen, tot ze zich vertrouwd genoeg voelde om weer een beetje te gaan spelen. Altijd dicht in de buurt van haar juf.

Mei bracht ook een gerechtelijke uitspraak: de Ondertoezichtstelling die Jeugdzorg had aangevraagd, werd afgewezen door de rechter. "Ik zie de ernst van de situatie, maar ik zie ook de plannen en het netwerk die om dit kind zijn opgetrokken. Ik wil het een kans geven voordat ik ertoe over ga het kind uit huis te plaatsen." Ook de rechter toonde zich een optimist. Hij wil de zaak opnieuw bezien en beoordelen in juli.

Er komt een lange zomervakantie aan

Na die meivakantie werd de situatie nog nijpender. De leerkracht, op wier schoot de kleuter in slaap viel, maar ook anderen, vreesden de komst van de nog veel langere zomervakantie. "Ik neem haar mee naar huis. Ik weet dat dat niet kan, maar ik blijf in elk geval deze zomer in de buurt", sprak de leerkracht. "Ik heb een naar voor gevoel. Ze moet niet zes weken uit beeld zijn", voegde een ander toe.

Binnen onze schoolcontext blijft onze universele opvatting dat we niet oordelen, maar ons bekommeren over dit kind. Moeder is inmiddels steeds minder benaderbaar. Ik wil weten waar ze geraakt kan worden. Ik blijf zoeken naar verbondenheid. Ik ken iets van haar geschiedenis. Ze is zelf als tiener weggevloden van huis. Als een situatie haar te bedreigend wordt, vlucht ze. Het is dus van belang dat wij steeds in contact blijven. Het wachten is op de rechter begin juli. Zal deze kleuter ergens zestig of honderd kilometer verderop in een pleeggezin belanden? Of blijven wij en anderen de zorg voor haar overnemen? Als ze na de zomervakantie hier weer binnen loopt, dan zorgen we voor haar. En als we dat niet kunnen, zullen we dat hardop zeggen. Voorlopig heeft ze hier een plek, waar we haar zien, waar ze veilig is. Een plek waar ze zou kunnen aarden, hechten. Daar hebben we wel invloed op.

Goede Tijden, Slechte Tijden

Dit is er geworden van de lichte zorgen en intuïtieve alarmbellen die ik voelde tijdens ons relatief luchtige gesprek over *Goede Tijden Slechte Tijden* in september.

De school gaat uit. Ik sta bij de deur van mijn kantoor. Ik zie de stiefvader de school binnenlopen. Ik zie ook de kleuterleerkracht, die om 12:00u afgewerkt was, maar de rest van de dag gebleven is. Zij draagt enorm bij aan het welbevinden van dit kind en helpt haar mogelijk te vertrouwen op volwassenen.

Ik zie ook een moeder met een kind in een draagdoek, pratend met een andere moeder. Ik zie vriendjes afspraken maken voor vanmiddag. Buiten spelen. Ijsje eten. Dat gun ik elk kind. Ik zie een levendige school. Ik zie enthousiasme en veerkracht. Ik zie mijn sterke team. We blijven beschikbaar. Voor elk kind. ■

*Gérard Zeegers
Directeur de Bonckert
gzeegers@ziggo.nl*

De moeder en het kind op de foto zijn niet dezelfde als die in het artikel.